

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Marek Šoška

System přepočtu hlasů v komunálních volbách
v České republice

Bakalářská práce

Olomouc 2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Systém přepočtu hlasů v komunálních volbách v České republice vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 31. března 2020

Marek Šoška

Děkuji svému vedoucímu doc. JUDr. Michalu Bartoňovi, Ph.D., za odborné vedení, vstřícný přístup a pomoc při samotném psaní, bez nichž by tato bakalářská práce ani nemohla vzniknout. Dále bych chtěl poděkovat svému příteli, celé své rodině, přátelům a všem ostatním, kteří mě po celou dobu podporovali a díky nimž jsem měl ideální prostředí k vypracování své bakalářské práce.

Marek Šoška

Abstrakt

Bakalářská práce pokrývá problematiku systému přepočtu hlasů v komunálních volbách v České republice. Využitím přehledové metody zpracovává obecné souvislosti s volbami do obecního zastupitelstva. Jádro práce se soustředí na samotný přepočet hlasů v současném systému, přičemž vedle teoretického rámce využívá praktické ukázky aplikované do modelových příkladů. Právě na modelových příkladech jsou představeny konkrétní jevy, které mohou nastat. Práce vymezuje některé základní problémy současného systému, které jsou též aplikovány v praktické rovině. Hypotetické příklady znázorňují paradoxní situace, které kvůli současnému systému mohou vzniknout. Následným rozбором negativních vlastností systému dochází k nastínění jejich možných řešení.

Summary

The bachelor thesis deals with the system of conversion of votes in municipal elections in the Czech Republic. Using the overview method, it covers the general context of elections to the municipal council. The core of the work focuses on the conversion of votes in the current system and use (beside the theoretical framework) practical examples applied to model examples. On model examples the thesis presents specific situations that can occur in municipal election. The thesis defines some basic problems of the current system, which are also applied on a practical level. Hypothetical examples illustrate paradoxical situations that may in the current system arise. Subsequent analysis of the negative properties of the system outlines their possible solutions.

Klíčová slova

komunální volby, volební systém, přepočet hlasů, volební formule, D'Hondtova metoda, zastupitelstvo obce, volby, poměrný volební systém, volební zákon

Keywords

municipal elections, election system, conversion of votes, election formula, D'Hondt method, municipal council, elections, proportional representation, electoral law

ŠOŠKA, M. *Systém přepočtu hlasů v komunálních volbách v České republice*. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, 2020. 39 s. Vedoucí doc. JUDr. Michal Bartoň, Ph.D.

Obsah

Úvod	3
1 Volby	5
2 Role zastupitelstva obce v ČR	7
3 Volby do zastupitelstev obcí v ČR	9
3.1 Volební právo	9
3.2 Způsob kandidatury	10
3.3 Kandidátní listina	12
3.4 Volební zmocněnec	13
3.5 Registrace volební strany	13
3.6 Soudní ochrana na úseku komunálních voleb	14
4 Organizace komunálních voleb	15
4.1 Okrskové volební komise	15
4.2 Český statistický úřad	16
4.3 Sčítání hlasů	16
5 Způsob volby	19
6 Volební formule	21
6.1 Volební kvóty	21
6.2 Volební dělitelé	22
7 Systém přerozdělování hlasů v komunálních volbách	23
7.1 Určení hranice pro fázi přepočtu mandátů	23
7.2 Fáze přepočtu mandátů	23

OBSAH

7.3	Přidělení mandátů jednotlivým kandidátům	24
7.4	Náhradníci	24
7.5	Teoretický příklad přerozdělení mandátů	25
8	Problematické aspekty současného systému	29
8.1	Domnělá personalizace volby	29
8.2	Složitost volebního systému	30
8.3	Paradox preferenčního hlasování	30
8.3.1	Nikým nevolený zastupitel	31
8.3.2	Preference jedné koaliční strany	32
9	Řešení negativních hledisek volebního systému	35
9.1	Úprava stávajícího systému	35
9.2	Změna volebního systému	35
9.3	Rozlišení systému dle velikosti obce	36
10	Závěr	37
	Literatura	39

Úvod

Komunální volby se dlouhodobě těší poměrně velké oblibě voličů. Jedním z důvodů je bezprostřední blízkost věcí, o kterých je následně zvolenými členy zastupitelského sboru rozhodováno. Složení onoho sboru je svěřeno do rukou občanů, kteří rozhodují v demokratických volbách. Ovšem velký vliv na samotný výsledek voleb má použitý systém přepočtu hlasů, a právě proto se tato bakalářská práce celému přepočtu hlasů v komunálních volbách v České republice věnuje.

Základní tezí, na které tato práce staví, je premisa složitosti volebního systému v komunálních volbách, což vede k jeho možnému nepochopení ze strany voličů. Práce si bere za cíl primárně přehledovou metodou definovat současný stav, tak aby objasnila jeho princip širší veřejnosti v návaznostech na další fungování volebního systému. K dotvoření celistvosti tématu jakožto komplexně zpracované problematiky, slouží objasnění obecné charakteristiky voleb či role zastupitelstva obce. Neméně významným cílem práce je vytyčení základních problematických aspektů, kterým je nutné věnovat zvýšenou pozornost. Důležitým záměrem je snaha prokázat, že výsledek volby může výrazným způsobem nekorespondovat s vůlí, resp. přáním voliče. Tato domněnka je zkoumána především na modelových příkladech. Práce též reaguje na vyvstálé problematické aspekty, přičemž chce nastínit teoretický rámec jejich řešení.

V úvodu práce je představena obecná funkce voleb a jejich dělení. Poté je přiblížena role zastupitelstva obcí v České republice. Základní znalost fungování tohoto zastupitelského sboru je pro práci podstatná, protože se jedná o orgán, který je předmětem voleb, jimiž se práce zabývá. Následuje shrnutí samotných voleb do zastupitelstev obcí ČR, kde je definován zákonný rámec úpravy, volební právo a především způsob kandidatury v těchto volbách. Dalším tématem je organizace komunálních voleb, přičemž vyjma výčtu dotčených orgánů veřejné správy na úseku komunálních voleb je zde přiblížena činnost okrskové volební komise a Českého statistického úřadu, jakožto orgánů zásadních pro danou problematiku. Jádrem práce je pak samotný systém přerozdělování hlasů v komunálních volbách, který nejprve osvětluje důležitost zvoleného způsobu přepočtu a dále rozebírá a přibližuje současný systém. Teoretický rámec je doplněn o aplikaci výpočtu výsledku voleb na modelovém příkladu. Ten současně vysvětluje mnoho situací, které mohou nastat. Velký důraz je kladen na problematické aspekty současného systému, přičemž

ty jsou částečně také znázorněny na modelových příkladech vesměs hypotetického charakteru. Závěr práce je zaměřen na možná řešení negativních hledisek definovaných v samotné práci.

Vzhledem k dosavadnímu zpracování tématu bylo pro účely práce čerpáno především z odborných publikací právního i politologického charakteru a samotných zákonných úprav. Z povahy práce je zřejmé, že zásadním zdrojem ze skupiny právních předpisů byl zákon č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí. Nejpřínosnějším zdrojem z odborných publikací byla kniha Volební systémy, která velmi kvalitně a čtenářsky přívětivě zpracovávala problematiku volebních systémů a analýzy jednotlivých volebních systémů.

1. Volby

Volby slouží jako nástroj občanů při zastupitelské demokracii vybírat své zástupce z lidu, kteří zvolením dostávají zplnomocnění jednat částečně za občany a podílet se na řízení daného subjektu, a to dle typu voleb. Doktor Jakub Charvát uvádí, že „*Volby a volební systémy představují jednu ze základních a nejpodstatnějších institucí moderních demokratických politických systémů a jsou jedním ze základních pilířů moderních demokracií jako takových*“.¹

Negativním aspektem způsobu tzv. zastupitelské demokracie² může být nenávaznost rozhodování zvoleného zástupce na předchozí přání jeho voličů či občanů obecně. Opakem nepřímé demokracie je demokracie přímá², mezi jejíž nástroje patří referenda³, tedy všelidové hlasování, občanské veto⁴ apod.

Volební systémy jako takové můžeme kategorizovat dle využití poměrného volebního systému⁵ a většinového volebního systému.⁵ Konkrétně v České republice se mísí oba způsoby v rámci jednotlivých druhů voleb.

Poměrný volební systém je možný v případě, že předmětem volby jsou mandáty v kolegiálním zastupitelském orgánu. Dochází zde k proporčnímu rozdělení mandátů bližšímu se poměru hlasů, které dané politické strany či sdružení obdržely od voličů. Výhodou systému je zejména zastoupení většího počtu názorů, což lépe reflektuje mínění obyvatelstva, ovšem na druhou stranu je více náchylný k politické nestabilitě.

Většinový volební systém se vyznačuje rozdělením území na obvody v počtu celkového množství mandátů tvořících zastupitelský orgán, přičemž subjekt s nejvyšším počtem získaných hlasů získá v daném obvodu mandát. Většinový volební systém je vhodný především při volbě prezidenta, starosty nebo hejtmana, pokud jsou tyto voleni přímo, což je v České republice pouze prezident republiky. Využívá se i při volbách do zastupitelských sborů, což zvyšuje politickou stabilitu a možnost prosadit deklarované cíle, ale výsledek zcela neodpovídá mínění obyvatelstva a zároveň může způsobit paradoxní situace, kdy vítězná strana reálně neobdržela nejvíce hlasů voličů.

¹CHARVÁT, Jan. Politika volebních reforem v ČR po roce 1989. Grada Publishing, 2013, s. 7

²FILIP, Jan, SVATONĚ, Jan. Státověda. Wolters Kluwer, 2011, s. 152

³Tamtéž, s. 154-155

⁴Tamtéž, s. 156

⁵CHYTÍLEK, Roman a kol. Volební systémy. Portál, 2009, s. 25

2. Role zastupitelstva obce v ČR

„Obec vykonává jednak samostatnou působnost, jednak působnost přenesenou, je tedy jakousi dvojjedinou bytostí: v rámci samostatné působnosti realizuje jakožto územní samosprávná korporace své právo na samosprávu, v rámci přenesené působnosti pak jedná jako vykonavatel státní správy, kterou na ni zákonem přenesl stát.“⁶ Tak definují působnost obce autoři knihy Politický systém České republiky: historie a současnost. Zastupitelstvo obce je poté základním a zároveň nejvyšším orgánem obce. Jedná se o kolegiální orgán, který je tvořen zástupci vzešlých z voleb. Počet volených členů zastupitelstva je dán zákonným limitem a současně rozhodnutím zastupitelstva,⁷ které proto rozhodne o počtu volených členů zastupitelstva v nadcházejících volbách v rámci limitů určených zákonem. Zákon o obcích stanoví, že zastupitelstvo musí ve svém uvážení o počtu volených zástupců vycházet z velikosti území a počtu obyvatel obce. Rozmezí počtu zastupitelů je určeno následovně⁸:

do 500 obyvatel	5 až 15 členů
nad 500 do 3 000 obyvatel	7 až 15 členů
nad 3 000 do 10 000 obyvatel	11 až 25 členů
nad 10 000 do 50 000 obyvatel	15 až 35 členů
nad 50 000 do 150 000 obyvatel	25 až 45 členů
nad 150 000 obyvatel	35 až 55 členů

Zastupitelstvo rozhoduje výhradně o záležitostech spadajících do samostatné působnosti obce⁹, a to v zájmu obce a jejích občanů. Mezi vyhrazené pravomoci zastupitelstva patří kupříkladu schvalování rozpočtu obce a závěrečného účtu obce, vydávání obecně závazných vyhlášek obce, zřizování a rušení výborů zastupitelstva, rozhodování o vyhlášení místního referenda atd.¹⁰ Mezi práva člena zastupitelstva obce patří zejména hlasovat na zasedání zastupitelstva a předkládat vlastní návrhy.¹¹ Zasedání zastupitelstva obce

⁶VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. Politický systém České republiky: historie a současnost. Portál, 2011, s. 387

⁷§ 67 a § 68 zákona č. 128/2000 Sb., zákon o obcích, ve znění pozdějších předpisů, dále jen zákon o obcích

⁸§ 68 odst. 1 zákona o obcích

⁹§ 84 odst. 1 zákona o obcích

¹⁰§ 84 odst. 2 zákona o obcích

¹¹§ 82 zákona o obcích

musí být veřejné¹², zároveň se pořizuje písemný zápis¹³, který je po ověření uveřejněn na úřední desce obce.

Zastupitelstvo ze svého středu volí starostu¹⁴ obce resp. primátora, pokud se jedná o statutární město. Starosta zastupuje obec navenek, řídí jednání zastupitelstva a stojí v čele rady obce, jíž je členem¹⁵. Vliv starosty je rozdílný zejména podle velikosti obce. V malých obcích vykonává též pravomoci tajemníka obecního úřadu¹⁶, pokud tato funkce není zřízena jako samostatná. Vykonává též pravomoci rady, pokud se v obci nevolí.¹⁷ V době nepřítomnosti starostu zastupuje místostarosta, resp. náměstek primátora.¹⁸ Místostarosta je rovněž volen zastupitelstvem obce z řad jeho členů a zastává současně pozici člena rady.¹⁴

Rada obce je volena v obcích, kde tvoří zastupitelstvo nejméně 15 členů.¹⁹ Jedná se o výkonný orgán obce, který je přímo odpovědný zastupitelstvu.²⁰ Rada musí mít vždy lichý počet členů.¹⁹ Členem jsou vždy starosta a místostarosta, případně místostarostové.¹⁹ Zákon stanoví, že rada obce musí mít nejméně 5 a nejvíce 11 členů.¹⁹ Zasedání rady jsou neveřejná²¹, ale je z nich pořizován písemný záznam.²² Obecně je zvykem, že každý z členů rady je garantem a zodpovídá za některou z činností obce. Rada obce má pravomoc mimo jiné vydávat nařízení obce, rozhodovat ve věcech obce jako jediného společníka obchodních společností či rušit a zřizovat odbory obecního úřadu.²³

¹²§ 93 odst. 3 zákona o obcích

¹³§ 95 zákona o obcích

¹⁴§ 103 odst. 2 zákona o obcích

¹⁵§ 103 zákona o obcích

¹⁶§ 103 odst. 4 písm. f zákona o obcích

¹⁷§ 99 odst. 2 zákona o obcích

¹⁸§ 104 zákona o obcích

¹⁹§ 99 odst. 3 zákona o obcích

²⁰§ 99 odst. 1 zákona o obcích

²¹§ 101 odst. 1 zákona o obcích

²²§ 101 odst. 3 zákona o obcích

²³§ 102 zákona o obcích

3. Volby do zastupitelstev obcí v ČR

Volby do zastupitelstev obcí v České republice se řídí zákonem č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí, v platném znění. Volby do zastupitelstva obcí vyhláší zpravidla prezident republiky, a to nejpozději 90 dnů před jejich konáním, což se uveřejňuje ve sbírce zákonů.²⁴ Konají se jednou za čtyři roky, vyjma situací, kdy dojde k poklesu celkového počtu členů zastupitelstva obce pod zákonem stanovený limit²⁵, nebo musí-li dojít k opakování voleb na základě rozhodnutí soudu, či volby vůbec neproběhly.²⁶ Řádné volby se konají ve všech obcích současně, a to včetně městských částí nebo obvodů statutárních měst.

3.1 Volební právo

Aktivní volební právo²⁷ je v obecné rovině i u komunálních voleb podmíněno svéprávností a zletilostí, takže volit může pouze osoba, která dosáhla 18 let věku alespoň v druhý den voleb. Volit mohou státní občané České republiky splňující současně podmínku přihlášení k trvalému pobytu v dané obci, ale také státní občané jiného státu, kteří jsou nejpozději druhý den voleb držiteli potvrzení o přechodném pobytu na území nebo povolení k trvalému pobytu v dané obci a zároveň toto právo vychází z účinné mezinárodní úmluvy, kterou je Česká republika vázána.²⁸

Zákon o volbách do zastupitelstev obcí též v § 4 taxativně vymezuje překážky výkonu volebního práva, jimiž jsou zákonem stanovená omezení osobní svobody z důvodu výkonu trestu odnětí svobody (písm. a), omezení svéprávnosti k výkonu volebního práva (písm. b), zákonem stanovené omezení osobní svobody z důvodu ochrany zdraví lidu (písm. c) a výkon služby vojáka z povolání v zahraničí nebo výkon služby vojáka v záloze v zahraničí (písm. d).²⁹

²⁴ § 3 odst. 1 zákona č. 491/2001 Sb., zákon o volbách do zastupitelstev obcí, ve znění pozdějších předpisů,

dále jen volební zákon

²⁵ § 58 zákona o obcích

²⁶ § 54 volebního zákona

²⁷ BALÍK, Stanislav. KOMUNÁLNÍ POLITIKA Obce, aktéři a cíle místní politiky. Grada Publishing, 2009, s. 85,

²⁸ § 4 odst. 1 volebního zákona

²⁹ § 4 odst. 2 volebního zákona

3.2. ZPŮSOB KANDIDATURY

Právo být volen zákon negativně vymezuje způsobem, že každý může být volen, pokud neexistuje překážka ve výkonu volebního práva a zároveň je splněna podmínka přihlášení k trvalému pobytu v dané obci.³⁰ Zároveň zákon přímo stanoví neslučitelnost funkce člena zastupitelstva se zaměstnáním pro stejnou obec, pokud osoba při své práci vykonává státní správu vztahující se k území obce a stejně tak určuje neslučitelnost funkce zastupitele, pokud je zaměstnanec jmenován orgánem samosprávy krajské i obecní.³¹

3.2 Způsob kandidatury

Ačkoliv je systém komunálních voleb obecně považován za volbu personální (tento aspekt je rozebírán v samostatné kapitole), je založen na příslušnosti k volební straně. Příslušný volební zákon stanoví, že volební stranou mohou být³²:

1. registrované politické strany a politická hnutí,
2. koalice registrovaných politických stran a politických hnutí,
3. sdružení nezávislých kandidátů,
4. nezávislí kandidáti,
5. sdružení politických stran nebo politických hnutí a nezávislých kandidátů.

Využití již existující registrované politické strany nebo hnutí je pro mnohé nejméně obtížným způsobem kandidatury. Politická strana a politické hnutí může být součástí pouze jedné volební strany pro volby v rámci jednoho zastupitelstva obce.³³ Stejně tak nelze kandidovat samostatně a být současně členem volební koalice. Možností je také založení nové politické strany nebo hnutí, což upravuje zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích. Registrace nové politické strany nebo hnutí vyžaduje podání návrhu na registraci k Ministerstvu vnitra doplněného dvojím vyhotovením stanov a peticí, jejímž prostřednictvím alespoň tisíc občanů České republiky požaduje vznik této politické strany či politického hnutí.³⁴

³⁰§ 5 odst. 1 volebního zákona

³¹§ 5 odst. 2 volebního zákona

³²§ 20 odst. 1 volebního zákona

³³§ 20 odst. 2 volebního zákona

³⁴§ 6 zákona č. 424/1991 Sb., zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů

3. VOLBY DO ZASTUPITELSTEV OBCÍ V ČR

Koalice politických stran a politických hnutí podléhá stejným pravidlům jako sdružení politických stran nebo politických hnutí a nezávislých kandidátů. Takové uskupení vzniká dohodou všech subjektů pro volby do konkrétního zastupitelstva (dohoda není přenosná do dalších měst a obcí). Souhlas s vytvořením koalice dokládají smluvní strany podpisy statutárních zástupců na kandidátní listině.

Sdružení nezávislých kandidátů není registrovaným subjektem u Ministerstva vnitra, jako tomu je např. u politických stran. Jedná se o jednorázovou formaci vzniklou při předložení petice voličů podporující kandidaturu takového subjektu. Platný podpis může dát pouze volič, který je zapsán ve voličském seznamu dané obce, kde hodlá sdružení nezávislých kandidátů kandidovat. Nejmenší možný počet podpisů petice ke splnění zákonných podmínek tvoří 7 % z celkového počtu všech obyvatel obce, nikoliv oprávněných voličů.³⁵ Právě počet potřebných podpisů voličů je jednou z nevýhod vytváření sdružení nezávislých kandidátů. Zvláště ve velkých městech se pak nabízí otázka, zda není jednodušší cestou založení vlastní politické strany nebo politického hnutí, kde hranice tisíce³⁶ nutných podpisů na petici podporující založení může být řádově nižší.

Pokud se zájemce rozhodne kandidovat jako nezávislý kandidát, nedochází k registraci volební strany a nelze ani změnit název kandidátní listiny, kandiduje tak pod vlastním jménem.³⁷ Při podání kandidátní listiny registračnímu úřadu musí obdobně jako při sdružení nezávislých kandidátů i samostatný nezávislý kandidát dodat petici s podpisy voličů podporující jeho kandidaturu.³⁸ Zde se také jedná pouze o voliče zapsané v seznamech dané obce, ve které chce nezávislý kandidát kandidovat a výpočet minimálního počtu potřebných podpisů je tvořen procentem z celkového počtu obyvatel obce.³⁵ Jediným rozdílem je zde změna procenta sloužícího k výpočtu, která je u petic nezávislého kandidáta navázána na počet obyvatel této obce, a to dle následující tabulky:³⁵

³⁵příloha k volebnímu zákonu

³⁶§ 6 zákona č. 424/1991 Sb., zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů

³⁷§ 22 volebního zákona

³⁸§ 21 odst. 4 volebního zákona

3.3. KANDIDÁTNÍ LISTINA

Obec, městská část, městský obvod, popřípadě volební obvod	Potřebné počty podpisů voličů zapsaných v seznamech z počtu obyvatel obce, městské části, městského obvodu, případně volebního obvodu.
do 500 obyvatel	5 %
nad 500 do 3000 obyvatel	4 %, nejméně 25
nad 3000 do 10 000 obyvatel	3 %, nejméně 120
nad 10 000 do 50 000 obyvatel	2 %, nejméně 600
nad 50 000 obyvatel do 150 000 obyvatel	1 %, nejméně 1000
nad 150 000 obyvatel	0,5 %, nejméně 1500

3.3 Kandidátní listina

Podání kandidátní listiny příslušnému úřadu upravuje § 21 volebního zákona. § 22 volebního zákona dále stanoví povinné náležitosti taxativním způsobem. Mezi ně patří např. název zastupitelstva, název volební strany, údaje o kandidátech nebo vyznačení pořadí kandidátů³⁹. Počet kandidátů, který může volební strana na kandidátní listině uvést, je roven počtu volených zástupců předmětného zastupitelstva. Výjimkou je pouze zastupitelstvo, ve kterém je voleno pouze 7 zástupců, přičemž zde je možné uvést nanejvýš počet kandidátů zvýšený o jednu třetinu volených zástupců zaokrouhlenou dolů.⁴⁰ Ke kandidátní listině je nutné připojit vlastnoručně podepsané prohlášení kandidáta, kde uvede souhlas se svou kandidaturou, potvrdí neznalost překážek bránících jeho volitelnosti a skutečnost, že nedal stejný souhlas ke kandidatuře do jiného zastupitelstva obce.⁴¹

Kandidát uvedený na kandidátní listině má právo se vzdát své kandidatury, ale musí tak učinit písemným prohlášením, které doručí příslušnému registračnímu úřadu, a to nejpozději 48 hodin před zahájením konání voleb.⁴² Naopak kandidát může být také odvolán prostřednictvím zmocněnce, pokud se jedná o kandidátní listinu podanou politickou stranou, politickým hnutím nebo jejich koalicí.⁴³ Pravidla pro odvolání jsou totožná se vzdá-

³⁹§ 22 odst. 1 volebního zákona

⁴⁰§ 22 odst. 2 volebního zákona

⁴¹§ 22 odst. 3 volebního zákona,

⁴²§ 24 volebního zákona

⁴³§ 24 odst. 2 volebního zákona

ním se kandidatury.⁴⁴ Odvolání kandidáta ani prohlášení o vzdání se kandidatury není možné revokovat.⁴⁵

3.4 Volební zmocněnec

Všechny volební strany vyjma nezávislého kandidáta komunikují s příslušným úřadem a činí úkony spojené s volbami skrze volebního zmocněnce. Zmocněnec je uveden na kandidátní listině, kterou také podepisuje. Může jím být pouze osoba starší 18 let, která není omezena na svéprávnosti a zároveň není kandidátem téže volební strany, za niž má jako zmocněnec jednat. Volební strana je vázána úkony zmocněnce, avšak může jej odvolat. Odvolání musí být písemné a doručuje se registračnímu úřadu.⁴⁶ Zmocněnec může mít svého náhradníka, který je takto také označen na kandidátní listině a pro něhož platí stejná pravidla. V případě odvolání volebního zmocněnce nastoupí náhradník na jeho místo.⁴⁶

3.5 Registrace volební strany

Volební strana musí prostřednictvím svého zmocněnce podat kandidátní listinu, dle formy volební strany doplněnou o další náležitosti, k příslušnému registračnímu úřadu, a to nejpozději do 16.00 hodin 66 dnů přede dnem voleb. Registrační úřad potvrzuje zmocněnci obdržení kandidátní listiny.⁴⁷ V zákonné lhůtě dále přezkoumává správnost a úplnost kandidátní listiny, přičemž, pokud nebyly dodrženy všechny náležitosti dle volebního zákona, je zmocněnec vyzván k odstranění nedostatků resp. doplnění požadovaných skutečností.⁴⁸ Registrační úřad může rozhodnout i o vyřazení kandidáta z kandidátní listiny, nebo o odmítnutí kandidátní listiny jako celku, pokud v zákonném termínu zmocněnec nedostatky neodstraní.⁴⁹ Jestliže kandidátní listina splňuje veškeré náležitosti dle volebního zákona, registrační úřad rozhodne o její registraci.⁵⁰

⁴⁴§ 24 volebního zákona

⁴⁵§ 22 odst. 3 volebního zákona,

⁴⁶§ 22 odst. 4 volebního zákona

⁴⁷§ 21 odst. 3 volebního zákona

⁴⁸§ 23 odst. 1 volebního zákona

⁴⁹§ 23 odst. 2 volebního zákona

⁵⁰§ 23 odst. 3 volebního zákona

3.6. SOUDNÍ OCHRANA NA ÚSEKU KOMUNÁLNÍCH VOLEB

3.6 Soudní ochrana na úseku komunálních voleb

„Zárukou svobodných voleb je mimo jiné možnost jejich soudního přezkumu, který je garantován i čl. 4 Ústavy. Soudy hrají při kontrole volebního procesu důležitou roli už ve fázi před vlastním hlasováním, kdy se u nich lze domáhat ochrany ve věcech registrace kandidátní listiny či přihlášky k registraci a ve věcech seznamu voličů. Zároveň jsou povolány k přezkumu výsledků voleb po jejich vyhlášení.“⁵¹ Zmíněný čl. 4 Ústavy stanoví, že základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci.⁵² K řízení soudního přezkumu jsou příslušné krajské soudy.⁵³ Jedná se o agendu začleněnou do soustavy obecných soudů, proto nejsou zřízeny speciální volební soudy. Autoři knihy Soudní přezkum voleb argumentují proti zřízení samostatných volebních soudů tím, že „... není nutné vytvářet zvláštní soudy, a to zejména s ohledem na povahu rozhodovací agendy. Jedná se totiž o agendu nárazovou, která klade na rozhodující těleso značné odborné a časové požadavky, to však vždy pouze v rámci poměrně krátkého časového intervalu.“⁵⁴

Soudní ochranu na úseku komunálních voleb blíže upravují zákony č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí, a především zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní. Ve věcech registrace zákon deklaruje nárok na soudní přezkum u místně příslušného krajského soudu, pokud příslušný registrační úřad odmítl kandidátní listinu nebo odmítl přihlášku k registraci (písm. a), škrtnl kandidáta na kandidátní listině (písm. b), registroval kandidátní listinu nebo přihlášku k registraci (písm. c).⁵⁵ Mimo zmíněné je možná soudní ochrana na úseku komunálních voleb ve věcech seznamu voličů⁵⁶, neplatnosti voleb a hlasování⁵⁷ či ochraně při zániku mandátu⁵⁸.

⁵¹ANTOŠ, Marek. Principy voleb v České republice. Linde, 2008, s. 158

⁵²Čl. 4 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

⁵³§ 61 volebního zákona

⁵⁴MOLEK, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch. Soudní přezkum voleb. Linde, 2006, s. 11

⁵⁵§ 89 odst. 1 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, dále jen soudní řád správní

⁵⁶§ 88 soudního řádu správního

⁵⁷§ 90 soudního řádu správního

⁵⁸§ 91 soudního řádu správního

4. Organizace komunálních voleb

Organizace, kontrola a následná realizace komunálních voleb obsahuje širokou škálu činností zejména ze strany veřejné správy, a proto není možné celým procesem pověřit pouze jednu její složku. Orgány veřejné správy činné na úseku komunálních voleb jsou s celorepublikovou působností Státní volební komise, Ministerstvo vnitra, Český statistický úřad a dále na územním principu krajské úřady, obecní úřady, starostové obcí a konečně okrskové volební komise.⁵⁹ Právě okrskové volební komise (dále jen OVK) tvoří základní kámen pro sčítání hlasů v samotných volebních místnostech jednotlivých volebních okrsků, a proto jsou společně s Českým statistickým úřadem (dále jen ČSÚ) důležité pro předmět této práce.

4.1 Okrskové volební komise

Členem OVK může být občan České republiky s právem volit nebo občan jiného státu, který má též právo volit a je hlášen k trvalému, nebo přechodnému pobytu v obci na území České republiky.⁶⁰ Členství v OVK není vázáno k obci, v níž má zájemce o místo v komisi volební právo, stejně tak není vázáno trvalým pobytem. Platí, že všechny kandidující subjekty mají právo delegovat jednoho člena a jeho zástupce do každého volebního okrsku v rámci obce, kde kandidují.⁶¹ Členem nemůže být kandidát do zastupitelstva obce v téže obci.⁶² Celkový počet členů určuje starosta obce, přičemž nejmenším počtem je 6 resp. 4 pro obce, které mají méně než 300 obyvatel.⁶³ Funkce člena vzniká složením slibu.⁶⁴

Ze středu samotné OVK je losem určen její předseda a místopředseda, jiná forma dohody namísto losování není možná.⁶⁵ Funkce všech členů je placená.⁶⁶ OVK zajišťuje realizaci voleb ve volebních místnostech a především samotné sčítání hlasů.⁶⁷

⁵⁹ § 6 volebního zákona

⁶⁰ § 17 odst. 1 volebního zákona

⁶¹ § 17 odst. 2 volebního zákona

⁶² § 17 odst. 1 písm. c volebního zákona

⁶³ § 15 odst. 1 písm. d volebního zákona

⁶⁴ § 17 odst. 4 volebního zákona

⁶⁵ § 18 odst. 3 volebního zákona

⁶⁶ § 62 odst. 1 volebního zákona

⁶⁷ § 16 volebního zákona

4.2 Český statistický úřad

Nejpodstatnějším úkolem ČSÚ ve vztahu ke komunálním volbám je poskytování výsledků samotných voleb a vypracování závazného systému zjišťování i zpracování výsledků voleb, včetně vyhotovení programového vybavení.⁶⁸ Mezi další úkoly patří např. kompletní zpracování údajů o výsledcích voleb nebo provádění školení členů OVK.⁶⁹ Zvláštní postavení pak mají zaměstnanci ČSÚ se zvláštním pověřením, kteří jsou oprávněni mimo jiné být u sčítání hlasů OVK, vyhotovovat a podepisovat zápis o výsledku voleb a přebírat stejnopis o zápisu, průběhu a výsledku hlasování.⁷⁰

4.3 Sčítání hlasů

Přímo ve volebních místnostech sčítají hlasy členové OVK. Sčítání je zahájeno neprodleně po uzavření volebních místností.⁷¹ Nejprve je nutné určit, zda je hlas voliče platný. Automaticky je neplatný hlasovací lístek, který je na jiném než předepsaném tiskopise. Neplatný může být i hlasovací lístek na předepsaném tiskopise, a to pokud je mimo volební obálku nebo pokud je naopak v obálce vícero hlasovacích lístků či je hlasovací lístek přetržen. Zneplatnit hlasování je možné na základně chybného způsobu volby, která zneumožňuje určit vůli voliče. Jedná se o případy, kdy volič nezaznačil žádnou volební stranu ani žádného z kandidátů, tudíž není jasné, komu hlas přiřknout, nebo pokud volič zaznačil dvě volební strany, což není zákonem umožněno, a konečně pokud volič využil nástroje panašování, ale zaznačil vícero kandidátů, než je v dané obci voleno. Potom totiž není zřejmé, kterým kandidátům má být hlas udělen.⁷²

Poté co OVK sečte všechny platné hlasy, její zapisovatel vypracuje zápis o průběhu a výsledku hlasování ve dvojím stejnopise. Správnost zápisu stvrdí všichni členové OVK svým podpisem.⁷³ Jeden vyhotovený a podepsaný stejnopis zápisu je doručen zpravidla prostřednictvím předsedy na přebírací místo ČSÚ.⁷⁴ Jakmile pracovníci ČSÚ provedou

⁶⁸§ 9 odst. 1 volebního zákona

⁶⁹§ 9 odst. 2 volebního zákona

⁷⁰§ 9 odst. 3 volebního zákona

⁷¹§ 40 odst. 2 volebního zákona

⁷²§ 41 volebního zákona

⁷³§ 42 odst. 1 volebního zákona

⁷⁴§ 43 odst. 1 volebního zákona

4. ORGANIZACE KOMUNÁLNÍCH VOLEB

kontrolu zápisu, při jeho správnosti vydají předsedovi komise písemný doklad o jeho bezchybnosti a předání dat do celkového zpracování výsledků.⁷⁵ ČSÚ získaná data zasílá do centra zpracování a po procesu výpočtu přerozdělení hlasů zveřejňuje výsledky voleb.⁷⁶

⁷⁵§ 43 odst. 3 volebního zákona

⁷⁶§ 47 volebního zákona

5. Způsob volby

Nastavení způsobu volby a možnosti její samotné realizace souvisí s otázkou politické participace.⁷⁷ Význam participace v komunálních volbách je míra umožnění voličům podílet se na sestavení kandidátních listin či nutnosti držet se rozdělení volebních stran. Nejedná se o politickou participaci ve smyslu hlasování v obecných referendech, tedy závazném hlasování o konkrétních otázkách. Nástroji participace na úrovni komunálních voleb jsou zejména panašování a kumulace.⁷⁸ Výrazem panašování rozumíme možnost udělení hlasů napříč volebními stranami.⁷⁷ Volič v podstatě sestavuje vlastní podobu složení voleného orgánu. Naopak kumulování značí možnost udělit jednomu kandidátovi vícero ze svých hlasů.⁷⁷ V podstatě pak dochází k výrazné podpoře toho kandidáta, který se voliči jeví jako nejideálnější, a menší podpoře těch kandidátů, kteří jsou pro voliče přijatelní. Zmíněné nástroje participace mohou být využity ve volebním systému současně.

Doktor Balík ke zvyšujícímu se trendu posilování instrumentů participace ve volebních systémech uvedl: *„Je důležité upozornit na to, že k zavádění či posílení institutů panašování a kumulování dochází v atmosféře vzrůstající nedůvěry vůči politickým stranám (a politice jako takové) a pocívaného rostoucího odstupu občanů od politicko-administrativních aktérů a institucí. Posílení vlivu voličů na složení zastupitelských orgánů (za souběžného snížení vlivu volebních stran) se jeví jako jediná možnost, jak zmenšit propast mezi hlavními obecními politickými aktéry a voliči.“*⁷⁷ Tím podpořil myšlenku využívání nástrojů participace ve volebních systémech v zájmu zvýšení důvěry občanů v politickou reprezentaci jako takovou.

Systém komunálních voleb v České republice pracuje pouze s instrumentem panašování⁷⁹, přičemž se současně jedná o poměrný listinný systém.⁸⁰ Z jeho hlediska se jedná o kategorii volných vázaných listin,⁸⁰ kdy volič může dle svých priorit a uvážení podpořit kandidáta napříč volebními stranami. Opakem volných kandidátních listin jsou přísně vázané kandidátní listiny,⁸⁰ kdy pořadí kandidátů záleží pouze na politické reprezentaci,

⁷⁷BALÍK, Stanislav. KOMUNÁLNÍ POLITIKA Obce, aktéři a cíle místní politiky. Grada Publishing, 2009, s. 96

⁷⁸CHYTÍLEK, Roman a kol. Volební systémy. Portál, 2009, s. 210

⁷⁹BALÍK, Stanislav. KOMUNÁLNÍ POLITIKA Obce, aktéři a cíle místní politiky. Grada Publishing, 2009, s. 97,

⁸⁰tamtéž, s. 95

a volič tak nemůže uplatnit vlastní preferenci v rámci kandidátů dané strany. Pro doplnění je dobré zmínit také systém tzv. vázaných kandidátních listin,⁸¹ tedy mírnější formu přísně vázaných kandidátních listin, v níž volič může svou preferencí pomoci k obdržení mandátu některému z kandidátů, ale pouze v rámci jedné volební strany.

S možností udělení více hlasů různým kandidátům v českém komunálním volebním systému úzce souvisí počet hlasů, jimiž disponují jednotliví voliči. Každý má k dispozici právě tolik hlasů, kolik je celkově mandátů v dané obci.⁸² Pochopitelně není nutné využít veškeré své hlasy, ačkoliv tím dochází ke snížení vlivu voliče na konečné složení zastupitelstva a stejně tak nemusí dojít k panašování ze strany voliče. Každý volič může svou volbu provést těmito třemi následujícími způsoby:

Volba jedné strany:

Volba se provádí jednoduchým vyznačením křížku v záhlaví sloupce kandidátů u názvu volební strany.⁸³ Tímto způsobem je nejvíce podpořena jedna volební strana čili každému kandidátovi dané volební strany je udělen právě jeden hlas.⁸⁴ Touto formou není možné preferovat žádného z kandidátů volební strany, tudíž je zachováno pořadí předložené volební stranou.

Volba jednotlivých kandidátů:

Volba jednotlivých kandidátů napříč volebními kandidátkami je výše zmíněné panašování. Volič zde uděluje své hlasy postupně jím preferovaným kandidátům, přičemž každý udělený hlas má stejnou váhu.⁸⁴

Kombinace obou způsobů:

Oba popsané způsoby lze kombinovat. Volič může označit jednu volební stranu a další kandidáty jiných stran, přičemž jeden hlas získají přímo označení kandidáti a zbylý počet hlasů se rozdělí označené volební straně, a to postupně podle pořadí kandidátů.⁸⁴

⁸¹BALÍK, Stanislav. KOMUNÁLNÍ POLITIKA Obce, aktéři a cíle místní politiky. Grada Publishing, 2009, s. 95

⁸²§ 34 odst. 2 volebního zákona

⁸³§ 34 odst. 4 volebního zákona

⁸⁴BALÍK, Stanislav. KOMUNÁLNÍ POLITIKA Obce, aktéři a cíle místní politiky. Grada Publishing, 2009, s. 97,

6. Volební formule

Celý systém přerozdělování hlasů voličů volebním subjektům je definován především volební formulí.⁸⁵ Jedná se o vícero druhů metod, díky nimž jsou převáděny hlasy voličů na zastupitelské mandáty. „*Volební formule dokážou značně ovlivnit volební výsledek a jeho proporcionalitu, zvláště jsou-li aplikovány ve velmi malých volebních obvodech.*“⁸⁶ Je zjevné, že ve většinovém systému pro ně není využití, a najdeme je tedy pouze u poměrných volebních systémů. Můžeme rozlišit dva základní typy volebních formulí, a to dle využití volebních dělitelů⁸⁷ a volebních kvót.⁸⁸

6.1 Volební kvóty

U volebních kvót pracujeme s celkovým počtem odevzdaných hlasů a počtem rozdělovaných mandátů. Z těchto dvou hodnot určíme volební kvótu, což je počet hlasů, za který volební strana automaticky získá jeden mandát. Pomocí volebních kvót obvykle nerozdělíme všechny mandáty, a proto bývají doplněny ještě dalšími metodami.⁸⁸ Tyto metody se tedy využijí v dalším skrutiniu. Nutnost vícero skrutinií je zásadní rozdíl oproti využití volebních dělitelů, které jsou předmětem další podkapitoly. Ve druhém skrutiniu se můžeme často setkat s metodou největšího zbytku, kdy jsou zbývající mandáty uděleny stranám s nejvyšším zbytkem hlasů po odečtení příslušných násobků kvóty.

Jako příklad volební formule využívající volební kvótu můžeme uvést Hareovu formuli. Jedná se o původní a nejjednodušší formuli, která bývá nazývána též „jednoduchá kvóta“⁸⁹. Pro výpočet definujeme celkový počet odevzdaných hlasů H a počet rozdělovaných mandátů M . Následně z těchto dvou hodnot určíme volební kvótu K , což je počet hlasů, za který volební strana automaticky získá jeden mandát. Matematické znázornění je $K = \frac{H}{M}$. Využití Hareovy formule nalezneme též v České republice, a to pro výpočet re-

⁸⁵FILIP, Jan, SVATONĚ, Jan. Státověda. Wolters Kluwer, 2011, s. 146

⁸⁶LEBEDA, Tomáš. Volební systémy poměrného zastoupení - mechanismy, proporcionalita a politické konsekvence. Karolinum, 2008, s. 189

⁸⁷CHYTÍLEK, Roman a kol. Volební systémy. Portál, 2009, s. 195

⁸⁸Tamtéž, s. 189

⁸⁹Tamtéž, s. 190

6.2. VOLEBNÍ DĚLITELÉ

publikového mandátového čísla, na jehož základě jsou volebním krajům přidělovány počty mandátů při volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky.⁹⁰

6.2 Volební dělitelé

Při volebních formulích využívajících volební dělitele pracujeme s danou řadou dělitelů, kterými jsou postupně děleny získané hlasy jednotlivými podíly, a jsou tedy všechny rozděleny v jediném skrutiniu. Běžně používaným příkladem je D'Hondtova metoda, která je zásadní pro předmět této práce.

D'Hondtův dělitel je nejrozšířenější volební formulí v rámci poměrných systémů napříč všemi státy.⁹¹ *Vychází ze zásady, že není spravedlivé, aby jakákoliv strana obdržela mandát dříve, dokud má nižší průměrný počet hlasů na jeden mandát než kterákoliv jiná strana.*⁹² V České republice jsou jím přerozdělovány hlasy ve volbách evropských, sněmovních a komunálních. V upravené podobě je aplikován i na volby krajské.

⁹⁰CHYTÍLEK, Roman a kol. Volební systémy. Portál, 2009, s. 191

⁹¹Tamtéž, s. 196

⁹²Tamtéž, s. 195

7. Systém přerozdělování hlasů v komunálních volbách

Pro určení zisku mandátů se v České republice používá d'Hondtova metoda.⁹³ Systém přerozdělování hlasů je upraven § 45 zákona č. 491/2001 Sb., o volbách do zastupitelstev obcí. Konkrétní postup výpočtu je následující:

Jakmile Český statistický úřad získá zápisy o průběhu a výsledku hlasování ze všech dotčených volebních okrsků obdrženým prostřednictvím okrskových volebních komisí, určí celkové počty hlasů pro všechny kandidující strany. Dále musí určit hranici nutnou k postupu do další fáze přerozdělení mandátů, což nazýváme uzavírací klauzulí. Volební strany, které zůstanou pod touto hranicí, žádné mandáty nezískají a jejich kandidáti se nestávají ani náhradníky zvolených zastupitelů.⁹⁴

7.1 Určení hranice pro fázi přepočtu mandátů

Obvykle se hodnota uzavírací klauzule určí u dané kandidátní listiny tak, že celkový počet platných hlasů vynásobíme 5 %, podělíme celkovým počtem volených zastupitelů a vynásobíme celkovým počtem kandidátů dané volební strany. Existují ovšem výjimky, kdy tato hranice může být i nižší. Takový případ nastane, když do další fáze přepočtu mandátů postoupí pouze jedna kandidátní listina, přičemž poté ČSÚ bude postupně snižovat 5% koeficient vždy o jedno procento, dokud nebude splněna podmínka postupu alespoň dvou kandidátních listin. Dále musí ČSÚ zjistit, jestli bude tímto způsobem obsazena alespoň nadpoloviční většina mandátů v zastupitelstvu, případně alespoň 6 mandátů v rámci dané obce. Pokud toto není splněno ČSÚ dále snižuje 5% koeficient o 1 % až do splnění zmíněných podmínek. Pokud byla volena pouze jedna kandidátní listina, k uzavírací klauzuli se nepřihlíží.⁹⁴

7.2 Fáze přepočtu mandátů

ČSÚ vezme celkový počet hlasů pro jednotlivé kandidátní listiny, které obdržely dostatek hlasů pro postup do fáze přepočtu mandátů a postupně je vydělí čísly 1, 2, ..., n ,

⁹³BALÍK, Stanislav. KOMUNÁLNÍ POLITIKA Obce, aktéři a cíle místní politiky. Grada Publishing, 2009, s. 102

⁹⁴§ 45 odst. 1 volebního zákona

7.3. PŘIDĚLENÍ MANDÁTŮ JEDNOTLIVÝM KANDIDÁTŮM

kde n je celkový počet volených členů zastupitelstva obce.⁹⁵ Všechny takto vzniklé podíly od všech kandidujících stran ČSÚ seřadí od nejvyššího po nejnižší a rozdělí celkový počet mandátů tak, že za každý podíl nacházející se mezi n nejvyššími podíly, přičemž n je celkový počet volených členů zastupitelstva obce, obdrží volební strana jeden mandát. V případě stejného podílu je rozhodující celkový počet hlasů pro dané volební strany. V případě i takové shody rozhodne o přidělení mandátu los.⁹⁶ Jakmile jsou mandáty rozdělené jednotlivým volebním stranám, přistoupí ČSÚ k vyhodnocení, kterým kandidátům z konkrétních kandidátních listin připadnou.⁹⁷

7.3 Přidělení mandátů jednotlivým kandidátům

Obvykle jsou mandáty přidělovány dle pořadí na kandidátní listině, které je určeno vnitřním mechanismem dané volební strany. To znamená, že pokud kandidující strana získá m mandátů, tak mandáty získá prvních m kandidátů dané kandidátní listiny. Existuje ovšem možnost, jak může kandidát získat mandát přednostně, čímž poruší stanovené pořadí kandidátní listiny. Hranice pro změnu pořadí na kandidátní listině se určí následně: ČSÚ podělí celkový počet získaných hlasů dané kandidátní listiny celkovým počtem kandidátů na téže kandidátní listině a vynásobí toto číslo 110 %. Pokud některý z kandidátů obdržel takový, případně vyšší počet hlasů, přesouvá se v pořadí dané kandidátní listiny na první místo. Jestliže je kandidátů, kteří mají získat přednostní mandát, více, určí jejich pořadí počet obdržaných hlasů jednotlivých kandidátů. V případě rovnosti hlasů rozhoduje o jejich pořadí původní pořadí na kandidátní listině. Pokud je počet kandidátů, kteří mají získat mandát přednostně méně než celkový zisk mandátů pro danou volební stranu, získají zbývající mandáty první kandidáti dle původního pořadí na kandidátní listině.⁹⁸

7.4 Náhradníci

Všichni kandidáti, kteří nezískali mandát, ale obdržel jej některý z kandidátů stejné volební strany, se stávají náhradníky, a to ve stejném pořadí, ve kterém měli nárok na zisk

⁹⁵§ 45 odst. 1 volebního zákona

⁹⁶§ 45 odst. 2 volebního zákona

⁹⁷§ 45 odst. 3 volebního zákona

⁹⁸§ 45 odst. 4 volebního zákona

7. SYSTÉM PŘEROZDĚLOVÁNÍ HLASŮ V KOMUNÁLNÍCH VOLBÁCH

mandátu.⁹⁹ První náhradník získá mandát, jakmile některý ze zvolených kandidátů stejné volební strany o svůj mandát přijde.¹⁰⁰ To se netýká případu, kdy o svůj mandát přijde uplynutím délky volebního mandátu, ale rezignací, úmrtím, odmítnutím složení slibu nebo ztrátou volitelnosti atd.¹⁰¹ Pořadí náhradních kandidátů se poté posouvá o jedno místo.⁹⁹

7.5 Teoretický příklad přerozdělení mandátů

Přidělení mandátů stranám

Dejme tomu, že v naší obci, kde se volí devět zastupitelů, kandidovalo pět stran: A, B, C, D a E. Odevzdáno bylo 14 500 hlasů, z nichž 100 ale nebylo platných. Všechny strany měly plný počet kandidátů kromě strany C, která měla kandidátů pět. Platné hlasy byly mezi volební strany rozděleny následovně:

Strana	A	B	C	D	E
Uzavírací klauzule	720	720	400	720	720
	5,0 %	5,0 %	2,8 %	5,0 %	5,0 %
Získané hlasy	1 800	3 800	500	700	7 600
	12,5 %	26,4 %	3,5 %	4,9 %	52,8 %

Jak ukazuje předchozí tabulka, strany s plným počtem kandidátů na kandidátní listině museli pro překročení uzavírací klauzule získat alespoň 720 hlasů. Strana C měla ale na kandidátní listině kandidátů méně, a proto musela pro překročení volební klauzule získat hlasů méně. Důvodem je, že při volbě jedné strany vyznačením křížku v záhlaví sloupce kandidátů získá dané strana pouze tolik hlasů, kolik má kandidátů.

Jak je vidět, strana D nezískala potřebný počet hlasů a do další fáze přepočtu mandátů nebude brána v potaz. Všechny ostatní strany získaly více hlasů, než je jejich určená uzavírací klauzule. Řada podílů pro jednotlivé strany a rozdělení mandátů konkrétním stranám tedy bude vypadat následovně:

⁹⁹ § 45 odst. 5 volebního zákona

¹⁰⁰ § 56 odst. 1 volebního zákona

¹⁰¹ § 55 volebního zákona

7.5. TEORETICKÝ PŘÍKLAD PŘEROZDĚLENÍ MANDÁTŮ

	A	B	C	E	
					7 600
1	1 800	3 800	500	7 600	3 800
2	900	1 900	250	3 800	3 800
3	600	1 267	167	2 533	2 533
4	450	950	125	1 900	1 900
5	360	760	100	1 520	1 900
6	300	633	83	1 267	1 800
7	257	543	71	1 086	1 520
8	225	475	63	950	1 267
9	200	422	56	844	1 267
Σ mandátů	1	2	0	6	⋮

Strana E tedy získala šest mandátů, strana B dva mandáty, strana A jeden mandát a strana C nezískala ve volbách dostatečný počet hlasů ani na jeden mandát. O posledním rozdělovaném mandátu rozhodl celkový počet hlasů pro stranu, jelikož jak strana E, tak strana B měly stejně velkou hodnotu daného podílu.

Přestože při určování výše volební klauzule byly straně C kompenzovány nevýhody plynoucí z neúplné kandidátní listiny, ve fázi rozdělování mandátů už k žádné kompenzaci nedochází, a strana je tedy znevýhodněna. Pokud bychom předpokládali, že všichni voliči strany C volili pouze jednu stranu, potom by v případě plné kandidátní listiny straně připadlo až 900 hlasů. To by ovšem v tomto případě ani tak na získání mandátu nestačilo, jelikož nejnižší dělitel, za který strana získala mandát, měl hodnotu 1 267.

Přidělení mandátů jednotlivým kandidátům

Dejme tomu, že počet hlasů pro jednotlivé kandidáty volebních stran, které získaly mandát, je znázorněn v následující tabulce. Seznam kandidátů, kteří se přesunuli v pořadí dané kandidátní listiny (tito kandidáti jsou v tabulce znázorněni **modře**), pořadí zvolených zastupitelů (zvolení zastupitelé jsou v tabulce znázorněni **tučně**) a pořadí jejich náhradníků (náhradníci jsou v tabulce znázorněni *kurzivou*) by poté vypadalo následovně:

7. SYSTÉM PŘEROZDĚLOVÁNÍ HLASŮ V KOMUNÁLNÍCH VOLBÁCH

Strana	A		B		E	
Získané hlasy	1 800		3 800		7 600	
Počet hlasů nutných pro přednostní mandát	220		464		929	
Kandidát	Počet hlasů	Pořadí	Počet hlasů	Pořadí	Počet hlasů	Pořadí
1	207	1.	<i>486</i>	<i>2.</i>	928	2.
2	<i>181</i>	<i>1.</i>	<i>457</i>	<i>3.</i>	771	3.
3	<i>204</i>	<i>2.</i>	<i>243</i>	<i>4.</i>	751	4.
4	<i>195</i>	<i>3.</i>	<i>498</i>	1.	863	5.
5	<i>216</i>	<i>4.</i>	545	2.	840	6.
6	<i>217</i>	<i>5.</i>	<i>270</i>	<i>5.</i>	<i>827</i>	<i>1.</i>
7	<i>183</i>	<i>6.</i>	<i>377</i>	<i>6.</i>	953	1.
8	<i>200</i>	<i>7.</i>	<i>378</i>	<i>7.</i>	<i>898</i>	<i>2.</i>
9	<i>197</i>	<i>8.</i>	546	1.	<i>769</i>	<i>3.</i>

Je vidět, že ve straně A byl zvolený lídr kandidátky, přestože nezískal nejvyšší počet hlasů. Nikdo z jeho kolegů totiž nezískal více než 10 % hlasů nad průměr hlasů na kandidáta a mandát byl tedy udělen dle pořadí na kandidátní listině.

Ve straně B mandát získali pouze dva kandidáti s nejvyšším počtem hlasů. Ostatní, přestože se někteří z nich i přesunuli v pořadí kandidátní listiny, se stali náhradníky. Pořadí náhradníků ovšem respektuje změnu pořadí na kandidátní listině díky zisku více než 10 % hlasů nad průměr hlasů na kandidáta. Při rezignaci jednoho ze zvolených kandidátů by tedy mandát nově připadl kandidátovi na čtvrtém místě, jako prvnímu náhradníkovi.

Ve straně C získal první mandát kandidát s nejvyšším počtem hlasů. Zbýlých pět mandátů bylo přiděleno podle pořadí na kandidátní listině. Je vidět, že například všichni náhradníci získali více hlasů než kandidát na třetím místě, který byl zvolen.

Je důležité si uvědomit, že snaha upřednostnit určité kandidáty před jinými a zajistit jim přednostní zisk mandátu, má v komunálních volbách velkou nevýhodu. Pokud chceme podpořit určitého kandidáta, znamená to, že dáme hlas pouze jemu a nedáme hlas všem ostatním kandidátům dané kandidátní listiny. V součtu tedy díky tomu strana získá méně hlasů a má menší šanci na zisk mandátu.

8. Problematické aspekty současného systému

Žádný volební systém není dokonalý a každý má své stinné a světlé stránky. S ohledem na systém komunálních voleb se často, zvláště těsně po volbách, ozývají hlasy, které jej kritizují ve smyslu nízké reprezentativnosti. Doktor balík k tomu uvádí následující: „*Volební systémy mohou napomáhat ustavení co nejreprezentativnějšího zastupitelského sboru (za cenu snížení akceschopnosti), nebo naopak zajistit akceschopnost (za cenu snížení reprezentativnosti.) Ani jedna z těchto vlastností se nepojí s kategoriemi dobro/zlo, resp. spravedlnost/nespravedlnost.*“¹⁰² Jednoduše řečeno, je velmi zkratkovité uvažovat nad volebním systémem pouze z pohledu reprezentativnosti, jelikož právě politická stabilita a míra umožní prosadit deklarované politické síle, mohou být v končeném důsledku k většímu prospěchu občanů, nežli vyšší míra názorového zastoupení občanů. Oproti tomu skutečnými problematickými aspekty současného systému, kterými se práce dále zabývá, jsou domnělá personalizace systému, složitost volebního systému a paradox preferenčního hlasování.

8.1 Domnělá personalizace volby

Obecně známým problémem současného systému je fakt, že část voličů mu nerozumí a myslí si, že jejich hlasování má poněkud jiný vliv na zisk mandátu. Mylně se totiž domnívají, že v komunálních volbách volí jednotlivé osobnosti. Předpokladu, že se jedná o přímou volbu kandidáta mimo stranický systém, nahrává několik skutečností. Tou nejvýraznější je možnost volit právě napříč kandidujícími subjekty. Volič si nemusí striktně vybírat mezi politickým subjektem, jak je zvyklý z jiných typů voleb, ale má možnost volit osobnosti mimo stranické linie. V menších obcích je pak vnímání systému veskrze apoliticky ještě rozšířenější. Další skutečností je počet hlasů, který se rovná počtu volených pozic zastupitelského sboru. Volič může velmi jednoduše nabýt dojmu, že svými hlasy vytváří v jeho očích dokonalé složení voleného zastupitelstva.

Docent Lebeda ve svém článku tento problém demonstruje na příkladu systému parlamentních voleb v Singapuru, který může v cizinci vyvolávat pocit nespravedlnosti, avšak místní mu rozumí a přizpůsobují mu svoji volbu. Svoji úvahu poté uzavírá ná-

¹⁰²BALÍK, Stanislav. KOMUNÁLNÍ POLITIKA Obce, aktéři a cíle místní politiky. Grada Publishing, 2009, s. 85,

8.2. SLOŽITOST VOLEBNÍHO SYSTÉMU

sledujícím tvrzením: „*Občané Singapuru svůj volební systém znají a vědí, jak funguje. Přes jeho skoro bizarní účinky své voliče nemate a zmylit se může jen cizinec, který systémem nezná. Ten ale beztak nemá volební právo. Problém by však nastal, pokud by si sami voliči mysleli, že s jejich hlasy bude nakládáno jinak, než jak se tomu ve skutečnosti děje. To by znamenalo, že volební systém rozděljuje mandáty podle jiného principu, než jak jsou o tom voliči přesvědčeni. Jejich volba by tím mohla být výrazněji ovlivněna a volební proces by tak nemusel vést ke zcela legitimním výsledkům.*“¹⁰³ Nastoluje tak otázku, nakolik je tento systém legitimní, pokud voličské chování vychází ze zavádějícího volebního systému.

8.2 Složitost volebního systému

Složitost komunálního volebního systému úzce souvisí s problémem předpokladu volby osobností, kterou se zabývá předcházející podkapitola. Pokud by existoval jednoduchý způsob přepočtů hlasů, tak násobně snížíme riziko, že voliči volí na základě špatných předpokladů o systému jako takovém. Dalším úskalím složitého systému je zvýšená chybovost při sčítání hlasů. Ačkoliv bez důkladné studie nemůžeme kvalifikovaně posoudit vliv jednotlivých aspektů, můžeme se domnívat, že právě složitost systému alespoň zčásti napomáhá chybovosti okrskových volebních komisí při sčítání hlasů. Ty musí evidovat veškeré preferenční hlasy kandidátů i hlasy pro volební strany, což neusnadňuje velikost hlasovacího lístku, který je společný pro všechny kandidující strany. Z praxe známe případy, kdy až po opětovném přepočtu hlasů došlo k nápravě ve smyslu správného sečtení hlasů a následného rozdělení mandátů mezi kandidující subjekty.

8.3 Paradox preferenčního hlasování

Volební systém, který umožňuje preferenční hlasování, avšak podmiňuje přednostní zisk mandátu obdržením alespoň 10 % preferenčních hlasů nad průměr hlasů na kandidáta dané kandidátní listiny (viz kapitola 7), umožňuje vznik paradoxních situací. V kombinaci s nedostatečným vědomím voličů o skutečném fungování současného systému přepočtu

¹⁰³LEBEDA, Tomáš. Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva. Acta Politologica, 2009, sv. 1, s. 333

8. PROBLEMATICKÉ ASPEKTY SOUČASNÉHO SYSTÉMU

hlasů vytváří půdu pro domnělou nespravedlnost o výsledku voleb. Tyto jevy jsou demonstrovány dvěma následujícími příklady.

8.3.1 Nikým nevolený zastupitel

Dle platných pravidel je možné, že volič, který si nepřeje zvolení kandidáta č. 1, ale současně podporuje kandidáta č. 6 téže kandidátní listiny, svým hlasem dopomůže ke zvolení kandidáta č. 1, přičemž jím preferovaný kandidát č. 6 mandát nezíská. Stejně tak je možná až absurdní situace, kdy mandát získá kandidát, který neobdržel žádný hlas voliče, což dokazuje následující příklad volby do patnáctičlenného zastupitelstva:

Modelová volební strana		
Získané hlasy	2 300	
Počet hlasů nutných pro přednostní mandát	169	
Počet získaných mandátů	jeden	
Kandidát	Počet hlasů	Pořadí
1	0	1.
2	<i>167</i>	<i>1.</i>
3	<i>164</i>	<i>2.</i>
4	<i>163</i>	<i>3.</i>
5	<i>167</i>	<i>4.</i>
6	<i>164</i>	<i>5.</i>
7	<i>163</i>	<i>6.</i>
8	<i>162</i>	<i>7.</i>
9	<i>164</i>	<i>8.</i>
10	<i>167</i>	<i>9.</i>
11	<i>164</i>	<i>10.</i>
12	<i>163</i>	<i>11.</i>
13	<i>162</i>	<i>12.</i>
14	<i>167</i>	<i>13.</i>
15	<i>163</i>	<i>14.</i>

8.3. PARADOX PREFERENČNÍHO HLASOVÁNÍ

Zisk modelové volební strany byl pouze jeden mandát, který získal lídr kandidátky, přestože mu nikdo nedal žádný hlas (Jedná se o čistě hypotetickou situaci, protože lze předpokládat, že hlas by si udělil minimálně sám kandidát). Ostatní kandidáti volební strany obdrželi přibližně stejný počet hlasů, nicméně žádný nedosahoval počtu nutných pro přednostní zisk mandátu, tudíž současně nemohlo dojít ani ke změně pořadí náhradníků.

8.3.2 Preference jedné koaliční strany

Volební stranou může být koalice registrovaných politických stran a politických hnutí (viz kapitola 3.2), a proto se v tomto příkladu zaměříme na teoretický volební výsledek v souvislosti s nedostatečnou znalostí systému přepočtu hlasů právě při předvolební koalici. Předpokládejme, že dojde právě k vytvoření předvolební koalice, tudíž volební subjekt bude tvořen právě dvěma politickými stranami, avšak část voličů se spojením nesouhlasí a raději by volila pouze kandidáty své preferované strany. Jejich motivace je pro náš příklad nepodstatná. Rozhodnou se proto křížkovat pouze kandidáty této strany a vynechat všechny kandidáty koaličního partnera v domnění, že jejich favorité získají mandáty na základě preferenčních hlasů. Situace znázorňuje modelový příklad.

V obci, kde je voleno 15 zastupitelů, se rozhodnou strany A a B spojit v předvolební koalici. Na pořadí kandidátů na kandidátní listině se dohodnou tak, že jsou vždy dva kandidáti strany A nasledováni jedním kandidátem strany B. Podporovatelé strany B ovšem volí především kandidáty strany B a ostatní hlasy nevyužívají. Podporovatelé strany A volí většinou celou kandidátní listinu.

Kromě této koalice v obci kandidují i strany C a D. Volby přinesou koalici 5 000 hlasů, straně C 2 000 hlasů a straně D 7 000 hlasů, což znamená, že koalice stran A+B získá 5 mandátů. Výsledné rozložení hlasů mezi jednotlivé kandidáty pak vypadá následovně:

8. PROBLEMATICKÉ ASPEKTY SOUČASNÉHO SYSTÉMU

Strana A+B		
Získané hlasy	5 000	
Počet hlasů nutných pro přednostní mandát	367	
Kandidát	Počet hlasů	Pořadí
A1	329	2.
A2	325	3.
B1	385	1.
A3	319	4.
A4	324	5.
B2	<i>359</i>	<i>1.</i>
A5	<i>314</i>	<i>2.</i>
A6	<i>316</i>	<i>3.</i>
B3	<i>364</i>	<i>4.</i>
A7	<i>312</i>	<i>5.</i>
A8	<i>312</i>	<i>6.</i>
B4	<i>360</i>	<i>7.</i>
A9	<i>309</i>	<i>8.</i>
A10	<i>308</i>	<i>9.</i>
B5	<i>364</i>	<i>10.</i>

Čtyři mandáty tedy získali kandidáti strany A a jeden mandát kandidát strany B. Další kandidát strany B se stal prvním náhradníkem a získal by tedy případný další mandát.

Průměrný počet hlasů pro kandidáta strany A je 316,8 hlasů, průměrný počet hlasů pro kandidáta strany B je 366,4 hlasů. Pokud by podporovatelé strany B nevolili jen své kandidáty, ale dali hlas celé koalici, získala by volební strana pravděpodobně přes 5 400 hlasů ($366,4 \cdot 15 = 5496$). Přerozdělení patnácti mandátů by tak v porovnání s původním stavem dopadlo následovně (rozdíl je znázorněn **červeně**):

8.3. PARADOX PREFERENČNÍHO HLASOVÁNÍ

Strana	C	A+B		D
		při preferenčním hlasování	bez preferenčního hlasování	
Zisk hlasů	2 000	5 000	5 400	7 000
Jednotlivé vypočtené podíly				
1	2 000	5 000	5 400	7 000
2	1 000	2 500	2 700	3 500
3	667	1 667	1 800	2 333
4	500	1 250	1 350	1 750
5	400	1 000	1 080	1 400
6	333	833	900	1 167
7	286	714	771	1 000
8	250	625	675	875
9	222	556	600	778
10	200	500	540	700
11	182	455	491	636
12	167	417	450	583
13	154	385	415	538
14	143	357	386	500
15	133	333	360	467
Získané mandáty	2	5 (6)		8 (7)

Je vidět, že po udělení čtrnácti mandátů připadne poslední místo v zastupitelstvu straně D, jelikož její nejvyšší nevyužitý dělitel má hodnotu 875, což je vyšší hodnota než 667 u strany C, případně 833 u strany A+B. Pokud by ovšem příznivci strany B u koalice nehlasovali preferenčně a strana získala 5 400 hlasů, tak by poslední patnáctý mandát připadl straně A+B, jelikož jejich nejvyšší nevyužitý dělitel by měl hodnotu 900, což je vyšší hodnota než 875.

Paradoxní je, že tento šestý mandát by v koalici připadl právě kandidátovi strany B. Příznivci strany B díky svému preferenčnímu hlasování ochudili stranu B o jeden ze dvou mandátů, který mohli teoreticky získat.

9. Řešení negativních hledisek volebního systému

V návaznosti na představení základních problematických aspektů současného systému v předcházející kapitole je nutné se zaměřit na jejich možná řešení. Výrazným problémem je domnělá personalizace voleb, která pramení částečně ze složitosti systému. Musíme si uvědomit, že právě znalost chování volebního systému a základní porozumění mu jsou nutné pro akceptaci výsledku voleb a v konečném důsledku zvýšení, či alespoň udržení, důvěry obyvatel ve stávající politický systém. Možností, jak systém změnit a zpřehlednit, je celá řada. Každá z nich přináší výhody, ale také nevýhody, a proto je právě na politickém rozhodnutí zákonodárce, ke kterému se přikloní.

9.1 Úprava stávajícího systému

Jedním z nabízejících se řešení je posílení instrumentů participace, čímž sice nedojde k vyřešení skrytého stranického fungování volebního systému, ale alespoň se zvýší míra vlivu voliče. Pokud bychom zrušili (nebo alespoň výrazně snížili) procentuální hranici pro přednostní získání mandátu, došlo by současně k oslabení vlivu nominujících stran prostřednictvím určování pořadí na kandidátce. Nadále by byli výše postavení kandidáti zvýhodněni v případech, kdy se volič rozhodne volit stranu a pouze některé hlasy dát napříč kandidátům jiných stran, protože o zmíněné hlasy by přicházeli postupně kandidáti z konce kandidátní listiny, avšak nemohlo by dojít k paradoxní situaci, která je popisována v podkapitole 8.3.1 této práce. Ke stejnému cíli by vedla i aplikace instrumentu kumulace hlasů. V takovém případě by volič měl počet hlasů roven celkovému počtu volených kandidátů, ale mohl by je udělovat i jednomu kandidátu. Obě varianty je samozřejmě možné různě kombinovat.

9.2 Změna volebního systému

Nejzásadnějším řešením je úplný přechod na jiný volební systém, který by mohl vypadat následovně:

9.3. ROZLIŠENÍ SYSTÉMU DLE VELIKOSTI OBCE

1. Většinový systém:

Ve většinovém systému bychom kandidáty seřadili na jedné kandidátní listině na základě abecedního pořadí či náhodného losování čísel. Každý volič by nadále disponoval tolika hlasy, jako je počet volených zástupců. Volič by skutečně vybíral dle svého názoru ideální složení zastupitelského orgánu. Po volbách by byli kandidáti jednoduše seřazeni podle počtu obdržených hlasů a sestupně by získali mandáty. Pořadí náhradníků by bylo určeno stejně.

2. Forma jednotlivých kandidátních listin:

System transformovaný do čisté podoby kandidátních listin, jak jej známe např. ze sněmovních voleb, kde má volič právě jeden hlas. Voliči by přišli o možnost volit napříč politickými stranami, ale současně by došlo ke zrušení (popř. snížení) hranice obdržených hlasů nutných k přednostnímu získání mandátů. Nadále by tak bylo možné využívat preferenčních hlasů v počtu rovném celkovému množství volených mandátů. Vyjma přehlednosti je výhodou změny také odpadnutí problému s naplněností kandidátních listin, jelikož by nebylo nutné mít plnou kandidátku.

9.3 Rozlišení systému dle velikosti obce

Konečně je nutné položit si otázku, zda je nezbytné mít pro všechny typy obcí v České republice stejný volební systém. Menším obcím by spíše prospěla změna ve smyslu většinového systému, jak je nastíněn v předchozí podkapitole. Oproti tomu pro větší města by byl více než nevhodný. Politická stabilita ve velkých městech je z velké části závislá na politické reprezentaci. V malých, ale především těch nejmenších obcích nedochází většinou k politickému rivalství ve stylu opozice a koalice, ale spíše se řeší otázky každodenního života. Současný stav, kdy milionová metropole Praha a i ta nejmenší vesnička v jižních Čechách má stejný systém volby zastupitelů, by jednoduše zasloužil změnu.

10. Závěr

Výsledkem práce je komplexně zpracovaná problematika přepočtu hlasů v komunálních volbách v České republice, což bylo jedním z jejich cílů. Ve spojení teoretického výkladu doplněného o praktickou rovinu příkladů je vytvořeno přehledné shrnutí fungování současného systému přepočtu hlasů, v němž se využívá tzv. D'Hondtova metoda. Modelový příklad umožnil znázornit celý proces, počínaje určením hranice uzavírací klauzule, přes samotné rozdělení mandátů volebním stranám až po přidělení jednotlivých mandátů kandidátům volebních stran.

Rozborem fungování současného systému byla potvrzena základní teze práce, že volební systém v komunálních volbách je složitý. Prvotním faktorem ovlivňujícím jeho složitost je volební klauzule, která není pevně daná, ale odráží počet kandidátů dané volební strany a ve výjimečných případech závisí i na výsledku voleb. Dalším je neintuitivní rozdělení mandátů jednotlivým volebním stranám, jelikož musíme počet obdržných hlasů u každé kandidující strany podělit řadou dělitelů, všechny takto získané podíly seřadit dle velikosti a mandáty přidělit nejvyšším z nich. Třetím, neméně podstatným faktorem, je přerozdělení mandátů kandidátům volebních stran, kdy mandát neobdrží kandidát s nejvyšším počtem hlasů na kandidátní listině, nýbrž kandidát splňující podmínku k přednostnímu zisku hlasů nebo kandidát v pořadí dle kandidátní listiny. V kombinaci těchto faktorů je proces značně komplikovaný a pro širokou veřejnost je velmi obtížné jej plně pochopit.

Dílčím cílem bylo vytyčení základních problematických aspektů současného systému. Vyjma již zmíněné složitosti systému, se nejproblematičtější jeví domnělá personalizace volby. V důsledku umožnění panašování se voliči mylně domnívají, že volí jednotlivé osobnosti kandidátních listin, i když tomu tak není. Záměrem práce byla snaha prokázat, že výsledek volby nemusí korespondovat s vůlí voliče. Toto bylo dokázáno pomocí modelových situací. Realizované výpočty jasně ukazují, že je možné, aby mandát za volební stranu získal kandidát bez jediného hlasu voličů, anebo že preference jedné z koaličních stran může vést k jejímu horšímu výsledku. Tyto skutečnosti jsou příkladem situace, kdy volby dopadnou jinak, než jaký byl záměr voliče.

Na základě definovaných problematických aspektů systému dochází v práci k nastínění jejich možných řešení. Rozebrána je úprava stávajícího systému, při níž by došlo k posílení

instrumentů participace, či by byla provedena jeho úplná změna. Pozornost je též věnována možnosti rozlišení volebního systému dle velikosti obcí. Ačkoliv si práce nekladla za cíl komplexní a detailní zpracování problémů současného systému přepočtu hlasů v komunálních volbách v ČR, byl jim přesto věnován dostatečný prostor, který přinejmenším nastínil možné cesty dalšího vývoje. Tento vývoj by mohl být bezesporu předmětem další práce, jehož souborný výsledek by mohl aspirovat na vytvoření základního kamene pro reformu současného systému.

Literatura

Odborné publikace:

- ANTOŠ, Marek. Principy voleb v České republice. Linde, 2008. 191 s
- BALÍK, Stanislav. KOMUNÁLNÍ POLITIKA Obce, aktéři a cíle místní politiky. 1. vydání. Grada Publishing, 2009. 256 s
- FILIP, Jan, SVATOŇ, Jan. Státověda. 5. vydání. Wolters Kluwer, 2011. 400 s
- CHARVÁT, Jan. Politika volebních reforem v ČR po roce 1989. 1. vydání. Grada Publishing, 2013. 232 s
- CHYTÍLEK, Roman a kol. Volební systémy. 4. vydání. Portál, 2009. 376 s
- LEBEDA, Tomáš. Volební systémy poměrného zastoupení - mechanismy, proporcionalita a politické konsekvence. 1. vydání. Karolinum, 2008. 160 s
- MOLEK, Pavel, ŠIMÍČEK, Vojtěch. Soudní přezkum voleb. Linde, 2006. 336 s
- VODIČKA, Karel, CABADA, Ladislav. Politický systém České republiky: historie a současnost. 3. vydání. Portál, 2011. 488 s

Články:

- LEBEDA, Tomáš. Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva. Acta Politologica, 2009, sv. 1, s. 332-343

Zákony:

- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 128/2000 Sb., zákon o obcích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 424/1991 Sb., zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 491/2001 Sb., zákon o volbách do zastupitelstev obcí, ve znění pozdějších předpisů